

Nota voor burgemeester en wethouders

Team
DEV-BLD

Onderwerp

regioplan laaggeletterdheid

1- Notagegevens		2- Bestuursorgaan	
Notanummer	2019-001460	☒ B & W	03-09-2019
Datum	22-07-2019	☐ Raad	--
Programma:		☐ Burgemeester	--
08 Meedoen		College van B & W	
Portefeuillehouder Weth. De Geest		- Burgemeester	- Weth. Grijsen
		- Weth. De Geest	- Weth. Verhaar
		- Weth. Walder	- Weth. Rorink

Besluitenlijst	d.d.	d.d.	d.d.
☐ Akkoordstukken	--	☒ Openbaar	03-09-2019
		☐ Besloten	--

Routing	d.d.	par.	
programmamanager	29-08-2019	☐ adj.secr.	--
wethouder	29-08-2019	☐ gem.secr.	--
BIS Openbaar			
Status	Definitief 2019-09-04		

Bijlagen

regioplan laaggeletterdheid

samenwerkingsovereenkomst volwasseneneducatie 2019

volmacht

B & W d.d.: 03-09-2019

Besloten wordt:

- 1 In te stemmen met het regioplan laaggeletterdheid;
- 2 in te stemmen met het samenwerkingsovereenkomst volwasseneneducatie 2019;
- 3 de burgemeester te verzoeken de programmamanager Meedoen volmacht te verlenen tot het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst volwasseneneducatie 2019;
- 4 de raadsmededeling vast te stellen en aan te bieden aan de raad;
- 5 de nota en het besluit openbaar te maken.

Financiële aspecten:

Financiële gevolgen voor de gemeente?	Nee
Begrotingswijziging	Nee

Voorstel openbaarmaking conform Wet Openbaarheid Bestuur (Wob)

- De nota en het besluit openbaar te maken
- De nota en het besluit openbaar te maken vergezeld van bijgaand persbericht
- De nota en het besluit openbaar te maken nadat
- De nota en het besluit openbaar te maken, behalve...
- Het besluit openbaar te maken, maar niet de nota, gelet op artikel:
- De nota en het besluit niet openbaar te maken, gelet op artikel:

Kennisgeving/ Bekendmaking Awb

Kennisgeving (publicatie) conform Awb
Bekendmaking conform Awb

Nee
Nee

ADVIESRADEN:

Moet een van de adviesraden gehoord worden of op de hoogte gesteld?

Nee

Toelichting

Inleiding

In 2015 heeft de gemeente Deventer ingestemd met het regioplan voor volwasseneducatie. Ook is ingestemd met een samenwerkingsovereenkomst voor de jaren 2015-2017. Hierna heeft voortzetting van beleid en financiering plaatsgevonden. De nieuwe ambities van het Rijk in de aanpak van laaggeletterdheid 2020-2024 (ondertekening in 2019) vormen de aanleiding tot het ontwikkelen van dit herijkte regioplan laaggeletterdheid.

Het regioplan is ontwikkeld door de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noord-Veluwe, waar de gemeente Apeldoorn sinds 2014 contact en contractgemeente voor is. Hier valt de gemeente Deventer ook onder. Het budget voor volwasseneducatie, ook wel WEB (Wet educatie en beroeps-onderwijs) gelden, gaat ook naar de gemeente Apeldoorn. Besteding hiervan gebeurt in overleg met de aangesloten gemeenten.

Dit herijkte regioplan en het aflopen van de huidige overeenkomsten is tevens aanleiding voor het organiseren van een aanbesteding Wet educatie en beroeps-onderwijs - volwasseneducatie 2020-2023. Vanuit de regioverantwoordelijkheid van de gemeente Apeldoorn om op 1 januari 2020 de overeenkomst n.a.v. de aanbesteding in te laten gaan, is deze aanbesteding op 23 augustus gestart.

De gemeente Apeldoorn is contactgemeente voor de arbeidsmarktregio Stedendriehoek & Noord Veluwe en contractpartner in deze aanbesteding.

Voorgesteld wordt om in te stemmen met het herijkte regioplan laaggeletterdheid en de samenwerkingsovereenkomst volwasseneneducatie 2019.

Gelijktijdig wordt in Deventer met verschillende partners gewerkt aan een lokaal aanvalsplan laaggeletterdheid. De bedoeling is om deze in het 4e kwartaal aan uw college aan te bieden.

Beoogd resultaat

Het beoogd resultaat van het regioplan is door educatie van basisvaardigheden inwoners de kans te bieden om naar vermogen regie te voeren over hun leven en te kunnen werken aan zelfredzaamheid.

Het beoogd resultaat van deze nota is voortbordurend op bestaand beleid en instemmen met het samenwerkingsverband.

Kader

Kamerbrief aanpak laaggeletterdheid 2020 - 2024
Beleidsplan Meedoen

Argumenten voor en tegen

Argumenten voor:

1.1 *We geven specifieke aandacht aan de NT-1 groep.*

Het Rijk vraagt specifieke aandacht voor inwoners waarvan Nederlands de moedertaal is (NT-1). In dit regioplan wordt hierbij aangesloten. Hiervoor moet er nauw samengewerkt worden met partijen als de overheid, bibliotheken, sociale partners, werkgevers, onderwijsinstellingen en andere scholingsaanbieders.

2.1 *Inwoners die basisvaardigheden beheersen hebben betere kansen om mee te doen in de samenleving.*

Als inwoners basisvaardigheden beheersen is er een grotere kans op het krijgen of behouden van werk. Zij zijn

vaak beter financieel zelfredzaam, meer betrokken bij de schoolloopbaan van hun kind en beter in staat gezond te leven.

Kanttekening:

1.1. De NT-1 groep is moeilijk bereikbaar.

Het Rijk vraagt specifiek aandacht voor inwoners waarvan Nederlands de moedertaal is (NT-1). Het is nog steeds een moeilijk bereikbare groep die lang niet altijd herkend wordt. Zij hebben regelmatig slechte leerervaringen en hebben vaak last van schaamte en onzekerheid. Het vraagt om veel en duurzaam investeren, volhouden en geduld.

Extern draagvlak (partners)

Het regioplan is opgesteld in het samenwerkingsverband regio Stedendriehoek en Noord Veluwe (totaal 15 gemeenten).

Financiële consequenties

Nee, de gemeente Apeldoorn is contact- en contractgemeente. Het totale WEB regiobudget is € 1.679.667,-, waarvan het Deventer aandeel € 354.443,- is. Van dit bedrag gaat zoals regionaal afgesproken minimaal 30% naar het taalhuis (subsidie) = € 106.332,-. Er blijft dan € 248.110,- over wat naar keuze ingezet kan worden op formeel onderwijs, non-formeel onderwijs en lokale projecten.

Aanpak/uitvoering

Ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst volwasseneneducatie 2019.

RAADSMEDEDELING

Onderwerp	regioplan laaggeletterdheid		
Mededelingennr	2019-001460	Portef.houder	Weth. De Geest
Team	DEV-BLD	BenW-besluit d.d.:	3 september 2019

1. Inleiding: waarom deze mededeling

Het college informeert uw raad over het nieuwe regioplan volwasseneducatie en de samenwerkingsovereenkomst volwasseneneducatie 2019.

2. Kader

- Kamerbrief aanpak laaggeletterdheid 2020-2024.
- Beleidsplan Meedoen.

3. Kern van de boodschap

15 gemeenten in de Regio Stedendriehoek en Noord-Veluwe gaan opnieuw gezamenlijk inzetten op het terugdringen van laaggeletterdheid. De ambities zijn vastgelegd in het regioplan en er is een regionale aanbesteding opgestart om ook in 2020 en verder weer opleidingstrajecten in te kopen.

4. Nadere toelichting

In 2015 heeft de gemeente Deventer ingestemd met het regioplan voor volwasseneducatie. Ook is ingestemd met een samenwerkingsovereenkomst voor de jaren 2015-2017. Hierna heeft voortzetting van beleid en financiering plaatsgevonden.

De nieuwe ambities van het Rijk in de aanpak van laaggeletterdheid 2020-2023 (ondertekening in 2019) vormen de aanleiding tot het ontwikkelen van dit herijkte regioplan laaggeletterdheid. Dit regioplan is ontwikkeld door de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noord-Veluwe, waar de gemeente Apeldoorn sinds 2014 contact- en contractgemeente voor is. Hier valt de gemeente Deventer ook onder. Het budget voor volwasseneducatie, ook wel WEB (Wet educatie en beroeps-onderwijs) gelden, gaat ook naar de gemeente Apeldoorn. Besteding hiervan gebeurt in overleg met de aangesloten gemeenten.

De gedachte die alle gemeente delen is: Als inwoners basisvaardigheden beheersen is er een grotere kans op het krijgen of behouden van werk. Zij zijn vaak beter financieel zelfredzaam, meer betrokken bij de schoolloopbaan van hun kind en beter in staat gezond te leven.

Het rijk vraagt specifiek aandacht voor inwoners waarvan Nederlands de moedertaal is (NT-1). In dit plan is hier ook specifiek aandacht voor. Hiervoor moet er nauw samengewerkt worden met partijen als de overheid, bibliotheken, sociale partners, werkgevers, ondewijsinstellingen en andere scholingsaanbieders. We realiseren ons dat het nog steeds een moeilijk bereikbare groep is die lang niet altijd herkend wordt. Zij hebben regelmatig slechte leerervaringen en hebben vaak last van schaamte en onzekerheid. Het vraagt om veel en duurzaam investeren, volhouden en geduld.

De gemeente Apeldoorn is contact- en contractgemeente. Het totale WEB regiobudget is € 1.679.667,-, waarvan het Deventer aandeel € 354.443,- is. Van dit bedrag gaat zoals regionaal afgesproken minimaal 30% naar het taalhuis (subsidie) = € 106.332,-. Er blijft dan € 248.110,- over wat naar keuze ingezet kan worden op formeel onderwijs, non-formeel onderwijs en lokale projecten.

Tevens maakt het college van deze gelegenheid gebruik om u mee te geven dat er op dit moment door diverse partijen in Deventer wordt gewerkt aan een lokaal aanvalsplan laaggeletterdheid. Het college verwacht uw raad eind dit jaar / begin volgend jaar dit aan te kunnen bieden.

REGIOPLAN LAAGGELETTERDHEID 2020-2024

Arbeidsmarktregio Stedendriehoek & Noord-Veluwe

Gemeenten:

Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Heerde, Lochem, Ost-Wijhe, Voorst, Zutphen &
Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Putten, Zeewolde.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	2
2. Context, feiten en cijfers	2
3. Landelijk beleid.....	5
4. Regionaal beleid.....	6
5. Monitoring.....	12
6. Juridisch en financieel kader	13
7. Planning	14
Samenvatting	15
Literatuurlijst.....	17

1. Inleiding

Laaggeletterdheid is een van de meest hardnekkige en indringende vraagstukken in onze samenleving. Een aanzienlijke groep mensen in Nederland kampt met dit probleem. Daarbij horen ook mensen die moeite hebben met rekenen en digitale vaardigheden.

Als iemand laaggeletterd is, heeft dat grote gevolgen. Mensen hebben vaker te maken met werkloosheid, schulden, gezondheidsproblemen en een lager inkomen. Ze zijn ook minder vaak politiek en maatschappelijk actief.

Daarnaast geldt dat door de toenemende complexiteit van het werk, door bijvoorbeeld robotisering en digitalisering, basisvaardigheden belangrijker worden bij het uitvoeren ervan^[1]. Werkende laaggeletterden lopen het risico om niet goed mee te kunnen komen met nieuwe ontwikkelingen op de werkvloer.

In deze nota beschrijven we onze visie op de aanpak van laaggeletterdheid in de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noord-Veluwe. De nieuwe ambities van het Rijk in de aanpak van laaggeletterdheid 2020-2024 vormen de aanleiding tot het ontwikkelen van dit herijkte regioplan laaggeletterdheid. We willen een vertaling van deze ambities maken voor onze arbeidsmarktregio.

Geletterdheid en basisvaardigheden

Geletterdheid is het vermogen om zelf een tekst te schrijven en geschreven tekst te lezen, begrijpen, evalueren, gebruiken en toe te passen in de maatschappij en het persoonlijk leven. Geletterdheid omvat luisteren, spreken, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. We vatten dit samen onder de term 'basisvaardigheden'.

Hierbij is sprake van een glijdende schaal: mensen zijn niet geletterd of ongeletterd, maar zijn meer of minder geletterd. De vraag wanneer dat niveau (on)voldoende is, wordt gerelateerd aan de mogelijkheden om maatschappelijk en beroepsmatig te functioneren. Er is samenhang tussen het niveau van maatschappelijk en beroepsmatig functioneren en de gewenste en benodigde lees- en schrijfvaardigheid^[2].

Tabel: Definitie van geletterdheid^[2].

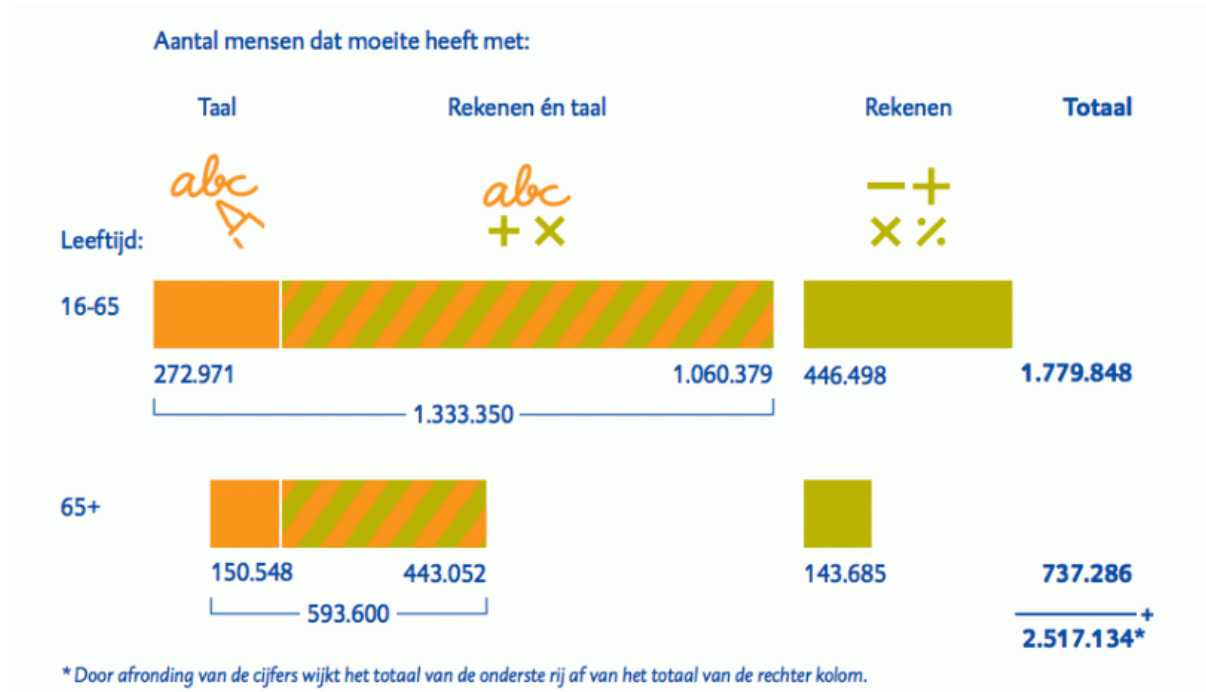
2. Context, feiten en cijfers

Context en cijfers

Naar een schatting van de Algemene Rekenkamer zijn 2,5 miljoen mensen laaggeletterd. Bij ongeveer 65% van hen is Nederlands de moedertaal. Het feit dat er nog steeds geen precieze cijfers zijn over het aantal laaggeletterden, is enigszins tekenend voor het landelijke beleid tot nu toe. In periodes van hoogconjunctuur wordt er geïntensiveerd, in periodes van laagconjunctuur verdwijnt het onderwerp weer van de agenda. Het gaat echter om een probleem, dat een consistente aanpak en een lange adem vraagt. Mensen kunnen zich namelijk minder goed ontwikkelen als ze beperkte basisvaardigheden hebben. Zowel in het werk als in hun persoonlijk leven hebben ze hier veel nadeel van. Om maar een paar voorbeelden te noemen: de hulp aan je schoolgaande kind, het lezen van bijsluiters van medicijnen, het begrijpen van brieven van overheidsinstanties.

Laaggeletterd zijn is niet alleen een probleem voor de laaggeletterden zelf. Ook werkgevers ondervinden nadelen als de basisvaardigheden van hun personeel beperkt zijn. Communicatie gaat moeizaam, veiligheidsvoorschriften komen in het geding, de productiviteit is niet optimaal en het is lastig voor de werknemer om zich nieuwe ontwikkelingen eigen te maken. Er is voor werkgevers echt wat te winnen als ze zich bekommeren om de basisvaardigheden van hun personeel. Juist nu de ontwikkelingen in de samenleving, op het werk en in de technologie snel gaan, is het belangrijk dat werknemers over goede basisvaardigheden beschikken.

Figuur: Aantal mensen dat moeite heeft met taal en rekenen^[3].

Profielen van laaggeletterden

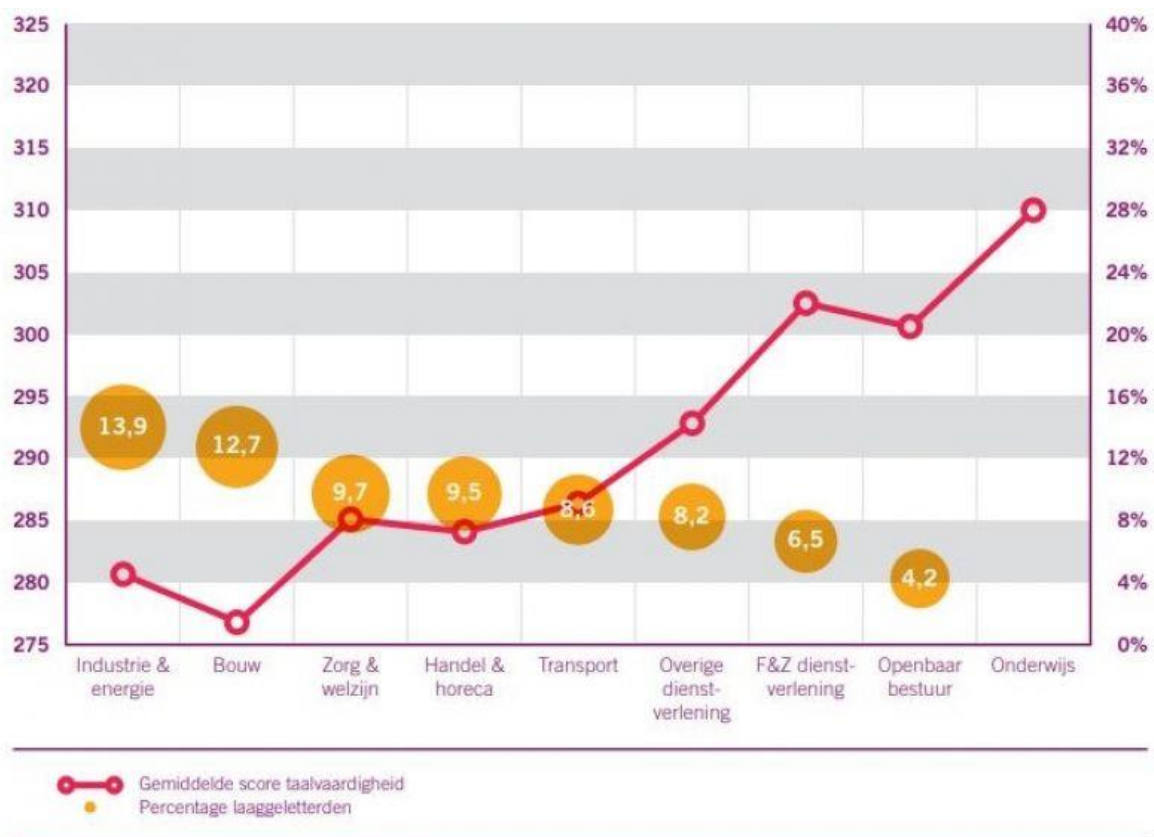
Duidelijk is dat laaggeletterdheid geen uniform probleem is en laaggeletterden geen uniforme groep vormen. De leerbehoefte is daardoor divers. Elk van de verschillende doelgroepen vraagt om een eigen aanpak. Om de beste aanpak te bepalen moet eerst inzicht worden verkregen in de verschillende doelgroepen. Als eerste onderscheiden we inwoners waarvan Nederlands de moedertaal, oftewel eerste taal is (NT1-doelgroep) en inwoners die vanuit het buitenland zijn gekomen en waarvoor Nederlands de tweede taal is (NT2-doelgroep) is. De NT1 en NT2 doelgroepen bestaan uit o.a. jongeren, ouderen, werkenden en werkzoekenden.

Werkenden

De meeste laaggeletterde volwassenen (56%) tot 65 jaar in Nederland hebben betaald werk. In totaal gaat het om 740.000 mensen. Deze groep is net zo vaak tevreden met hun baan als werkenden die over een hoger niveau van hun basisvaardigheden beschikken. Een deel van hen ervaart laaggeletterd zijn ook niet als een probleem. Zij hebben echter wel een grotere kans op een kwetsbare sociaaleconomische positie (werk en inkomen). Laaggeletterden verdienen gemiddeld een lager inkomen dan mensen die niet laaggeletterd zijn: ruim een op de drie laaggeletterden behoort tot de laagste-

inkomensgroep^[4] Ook zijn ze drie keer zo vaak afhankelijk van een uitkering als niet-laaggeletterden^[5]. Laaggeletterdheid komt vaker voor in een aantal specifieke beroepen en sectoren^[6].

Figuur: Taalvaardigheid in diverse sectoren^[3].

Ook onder werkzoekenden zijn laaggeletterden oververtegenwoordigd. Meer dan 25% van de laagopgeleide werkzoekenden is laaggeletterd. Het maakt daarbij niet uit of het om kortdurende (<12 maanden) of langdurende (> 12 maanden) werkloosheid gaat. Laaggeletterdheid zet werkzoekenden op een achterstand: een taalachterstand kan een belangrijke barrière vormen om (weer) aan het werk te komen.

Vrouwen

Er bestaat een groot verschil tussen mannen en vrouwen in economische zelfstandigheid. De arbeidsdeelname van laagopgeleide vrouwen blijft achter: 73 % van de laagopgeleide vrouwen is niet economisch zelfstandig, tegenover 41% van de laagopgeleide mannen. Dat verschil is nergens anders in Europa zo groot.

Schuldenaren

Uit het onderzoek naar financiële problemen 2018 van het NIBUD^[7] blijkt, dat anno 2018-2019 één op de vijf huishoudens betalingsproblemen heeft. Het gaat om 1,5 miljoen huishoudens. Bij de helft hiervan gaat het om ernstige betalingsproblemen. Een hoog percentage van deze inwoners (50,3 %) heeft schulden doordat ze informatie niet begrijpen.

Jongeren

De participatie van jongeren zonder startkwalificatie blijft laag. Jongeren die zonder startkwalificatie van school gaan, vormen een kwetsbare groep als het gaat om hun beheersing van basisvaardigheden. Uit onderzoek door het Toezicht Sociaal Domein blijkt zelfs dat het aantal jongeren zonder startkwalificatie dat geen werk of uitkering heeft de afgelopen jaren licht gestegen is. Dit ondanks het gewijzigde beleid, zoals de Participatiewet voor jongeren met beperkt arbeidsvermogen en beschutte plekken die gemeenten moeten creëren.

Bovenstaande maakt duidelijk dat de aanpak van laaggeletterdheid om een gedifferentieerde benadering vraagt, toegesneden op de situatie en de leerdoelen van verschillende doelgroepen.

3. Landelijk Beleid

De komende jaren (2020-2024) wil het Rijk, samen met alle betrokken partijen, een merkbare slag maken richting een vaardiger Nederland. Er wordt gekozen voor een brede, ambitieuze aanpak. Het landelijke actieprogramma *Tel mee met Taal* wordt voor de duur van vijf jaar verlengd, om de landelijke infrastructuur voor een gezamenlijke aanpak op laaggeletterdheid te versterken. Hiermee moeten de volgende drie doelstellingen worden bereikt:

Doelstellingen van het Rijk

Doelstelling 1: Méér mensen bereiken met een aanbod op maat, vooral de groep met Nederlands als moedertaal

Het Rijk wil dat het bereik aantoonbaar groeit, in het bijzonder onder de NT1-doelgroep. De deelnemers aan een lesaanbod moeten een betere afspiegeling vormen van de samenstelling van de doelgroep als geheel. Ze krijgen een gedifferentieerd aanbod op maat, uitgaande van hun (leer)behoefte.

Doelstelling 2: Weten wat werkt: investeren in kwaliteit

Het Rijk wil méér kennis en méér transparantie over de kwaliteit en de effectiviteit van het ondersteuningsaanbod, zowel voor wat betreft trajecten basisvaardigheden voor volwassenen als de inzet op leesplezier en leesmotivatie bij kinderen. Hierbij gaat het in het bijzonder om kinderen uit laagtaalvaardige gezinnen. Er komt een betrouwbaar beeld per regio van het bereik, het type en de kwaliteit van het aanbod en de effectiviteit van verschillende interventies.

Doelstelling 3: Samen aan de slag onder regie van gemeenten

Het Rijk wil dat aan het eind van het programma (2024) gemeenten zelfstandig regie voeren over de aanpak van basisvaardigheden. Dat doen zij als centrale speler in een netwerk van samenwerkende partijen uit de domeinen onderwijs, werk, gezin, gezondheid en verwante terreinen. De gemeentelijke inzet op het voorkomen van achterstanden sluit goed aan op de beschikbare ondersteuning voor volwassenen. Werkgevers erkennen daarnaast het belang van werknemers met onvoldoende basisvaardigheden en zijn bereid hierin te investeren.

Maatregelen

De komende jaren staan wat betreft het Rijk in het teken van het verduurzamen en uitbouwen van de bereikte resultaten. Gemeenten zijn hierbij de spil in brede netwerken die lokaal vraag en aanbod bij elkaar brengen. Structurele investeringen in basisvaardigheden moeten voor gemeenten op termijn een net zo vanzelfsprekend onderdeel van hun inzet in het sociaal domein zijn, als voor werkgevers in het kader van duurzame inzetbaarheid. De Rijksoverheid kan zich in de toekomst dan concentreren op het in stand houden van de randvoorwaarden voor een kwalitatief goed aanbod. Om deze doelstellingen te bereiken, heeft het Rijk in de kamerbrief van 18 maart 2019^[8] tien maatregelen beschreven.

Bovenstaande ambitie is leidend voor onze opgave: de aanpak van laaggeletterdheid verankeren in lokaal beleid zodat de lange adem die nodig is om het complexe vraagstuk aan te pakken geborgd is. Een uitdaging die we als regio natuurlijk met verve aangaan!

4. Regionaal beleid

Visie

Wij zien geletterdheid als een fundamentele voorwaarde voor zelfredzaamheid, sociale inclusie en duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt van onze inwoners.

In de huidige samenleving wordt meer dan ooit een beroep gedaan op mensen om zich voortdurend te ontwikkelen. Een leven lang ontwikkelen is speerpunt van beleid. Continue ontwikkelen is nodig op allerlei terreinen in het maatschappelijk leven. Een leven lang ontwikkelen betekent dat inwoners zich blijven ontwikkelen om werk te vinden of te behouden, zich te laten bijscholen, betrokken ouders te kunnen worden, mee te kunnen doen in de buurt, zelfstandig gebruik te kunnen maken van de gezondheidszorg en schuldenvrij te kunnen worden of blijven.

Positieve gezondheid volgens Machteld Huber^[8]:

"Gezondheid als het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, mentale en fysieke uitdagingen van het leven"

De gezondheidsvisie van Machteld Huber sluit naadloos aan bij de doelstellingen binnen het gehele sociale domein. Educatie van basisvaardigheden is een onmisbare schakel om mensen de kans te bieden om naar vermogen regie te voeren over hun leven en te kunnen werken aan zelfredzaamheid.

Ons doel is een inclusieve samenleving waar zoveel mogelijk mensen de basisvaardigheden beheersen, zodat:

- minder inwoners belemmeringen ervaren om deel te nemen aan de samenleving;
- meer inwoners aan het werk zijn;
- meer inwoners een startkwalificatie behalen;
- meer inwoners financieel zelfredzaam zijn;

- meer ouders betrokken zijn bij de schoolloopbaan van hun kind;
- meer mensen in staat zijn gezond te leven.

Doelgroepen

Alhoewel er geen precieze cijfers zijn van de regiogemeenten, bieden de landelijke gegevens aanknopingspunten om een aantal groepen op grond van achtergrondkenmerken specifiek te benoemen: (langdurig) werklozen, vrouwen, doelgroep 55+, migranten van de eerste generatie, nieuwkomers, mensen met schulden en jongeren. Deze opsomming staat niet gelijk aan het uitsluiten van andere groepen. Het geeft alleen duiding aan de problematiek. Daarnaast is er nog de groep opvoeders. Zij zitten in alle doelgroepen die wij willen bereiken.

NT1-doelgroep

Het Rijk vraagt specifieke aandacht voor inwoners waarvan Nederlands de moedertaal is. Wij sluiten ons hierbij aan. Het is nog steeds een moeilijk bereikbare groep die lang niet altijd herkend wordt. Zij hebben regelmatig slechte leerervaringen en hebben vaak last van schaamte en onzekerheid. We willen ons blijven inzetten op het doorbreken van het taboe op laaggeletterdheid en de drempels om aan lesaanbod te beginnen zoveel mogelijk wegnemen.

Ontwikkelingen

De gedwongen winkelnering om volwasseneneducatie af te nemen bij het ROC is de laatste jaren geheel afgebouwd. We zijn landelijk overgegaan naar een structuur van netwerksamenwerking van opleiders, taalhuizen en andere partners. Het aanbod is flexibeler en meer vraaggericht en er zijn inmiddels veel vrijwilligers opgeleid die cursisten ondersteunen bij hun trajecten. Inwoners weten de taalhuizen steeds beter te vinden. Dat blijkt ook wel, want de landelijke doelstelling om voor eind 2018 in totaal 45.000 nieuwe cursisten te werven is in september 2017 al behaald.

In 2018 hebben landelijk ruim 200 werkgevers geïnvesteerd in taalscholing van hun laagtaalvaardige medewerkers met behulp van de Tel mee met Taal subsidie. Ook binnen onze regio hebben we de afgelopen jaren laaggeletterdheid voortvarend aangepakt. Lokaal is er bijvoorbeeld geëxperimenteerd met projecten in aansluiting op de thema's werk, opleiding, (financiële) zelfredzaamheid, gezondheid en ouderbetrokkenheid. Deze pilots hebben successen en leermomenten opgeleverd voor onze inzet op het vervolg.

Impuls op laaggeletterdheid blijft nodig

We moeten echter constateren dat er meer nodig is om het tij afdoende te keren. Zo bereiken we ook in onze regio een deel van de mensen met lage basisvaardigheden nog onvoldoende. We weten dat gemiddeld 65% van de laaggeletterden tot de NT1-doelgroep behoort, maar alleen een klein deel van hen zien we terug in de aangeboden trajecten.

We hebben een aantal bijeenkomsten gehouden in de regio, waarbij we input hebben gevraagd vanuit zowel beleid als uitvoering. Hierbij werd duidelijk dat we, om ook de NT1-doelgroep te bereiken, nauw samen moeten werken met partijen als de overheid, bibliotheken, sociale partners, werkgevers, onderwijsinstellingen en andere scholingsaanbieders. Het vraagt om veel en duurzaam investeren, volhouden en geduld. Het is noodzakelijk dat vanuit uiteenlopende loketten en instanties bewustwording,

signalering en vervolgens doorverwijzing plaatsvindt. Hierbij kunnen bijvoorbeeld huisartsen en medewerkers van Centra voor Jeugd en Gezin, welzijnsorganisaties, (sociale)wijkteams, woningbouwverenigingen en buurthuizen een prominente rol vervullen. Maar ook taalambassadeurs, die zelf op latere leeftijd een cursus hebben gevolgd. Zij kunnen met hun verhaal anderen stimuleren om hetzelfde te doen. We moeten ons hierbij wel realiseren dat verhoging van het taalniveau niet voor iedereen mogelijk is. Een deel van de doelgroep wordt gekenmerkt door cognitieve beperkingen en voor een deel geldt dat ze te maken hebben met meerdere problemen. Het is belangrijk dat we op individueel niveau kijken naar de leerdoelen, leerwensen en mogelijkheden.

We zetten daarom in op een divers cursusaanbod dat goed aansluit bij de leervraag. Dit kan een combinatie zijn van taal, rekenen en/of digitale vaardigheden. Dit aanbod moet voldoen aan de (landelijk) vastgestelde kwaliteitskaders en herkenbaar zijn voor deelnemers en toeleiders. We hebben daarnaast speciale aandacht voor de educatieve thuisomgeving omdat we generatiedoorbrekend op laaggeletterdheid in willen zetten. Daar waar activiteiten succesvol blijken te zijn, rollen we deze verder uit. Daar waar nodig passen we onze aanpak aan, waarbij we opleiders vragen creatief met ons mee te denken. Formele en non-formele taalaanbieders moeten elkaar hiervoor blijven vinden en versterken. Onderzoek toont aan dat met een dergelijke aanpak 70 procent van de deelnemers binnen zes maanden de taal beter in de praktijk kan toepassen en meer dan de helft van de deelnemers zich psychisch gezonder voelt.

Per gemeente kan de behoefte aan educatietrajecten verschillend zijn. We willen daarom de mogelijkheid voor lokaal maatwerk behouden, waarbij elke gemeente de toegekende WEB-middelen gedeeltelijk zelf kan inzetten. Hierbij hebben we blijvende aandacht voor onderstaande thema's.

Thema's

Taal en (re)-integratie

Om ervoor te zorgen dat taal geen belemmering vormt om aan het werk te komen, is het van belang dat laaggeletterde werkzoekenden hun basisvaardigheden verbeteren. Het werkt het beste als cursussen inhoudelijk gecombineerd worden met participatie- of (re)-integratietrajecten die er zijn voor uitkeringsgerechtigden. Bijvoorbeeld in de vorm van taalstages of taalcurssussen op de werkvloer. Taal moet een onderdeel zijn van deze trajecten. Voor deelnemers met een laag taalniveau kan taal ook vooraf gaan aan een traject. Taalscholing als onderdeel van (re-)integratie staat al jaren hoog op de agenda. De invoering van de Taaleis in de Participatiewet betekent een generieke maatregel voor uitkeringsgerechtigden die het basisniveau A2/1F niet beheersen. Speciaal voor vrouwen is de EVA-aanpak ontwikkeld als onderdeel van programma Taal voor het Leven. Eva staat voor Educatie voor Vrouwen met Ambitie. Hierin zitten ook empowerment elementen.

Aansluiting bij beroepsonderwijs

Het volgen en succesvol afronden van een erkende opleiding verhoogt de kansen op de arbeidsmarkt. Vaak is een slechte taalbeheersing een belemmering om aan een opleiding te beginnen of deze succesvol af te ronden. Op de huidige arbeidsmarkt is in een aantal branches een tekort aan gekwalificeerd personeel. Door voor deze branches geïntegreerde trajecten taal- en beroepsonderwijs te ontwikkelen (duale trajecten), kan een gedeelte van de vraag op de arbeidsmarkt worden ingevuld met mensen die we nu,

door onvoldoende taalvaardigheid, niet kunnen bemiddelen naar deze banen. We willen in afstemming met werkgevers, taalaanbieders en de aanbieders van beroepsonderwijs de doorstroom naar beroepsgerichte opleidingen verbeteren en meer duale trajecten ontwikkelen.

Taal en financiële zelfredzaamheid

Veel gezinnen kampen met problematische schulden. Ze hebben dagelijks te maken met aanmaningen en incasso's. Dit zorgt voor psychische en sociale problemen. Binnen deze groep nemen de inwoners die de basisvaardigheden onvoldoende beheersen een aparte plaats in. Zij komen makkelijk in de schulden door te weinig kennis van de regels, weten de weg naar een ondersteunend netwerk minder snel te vinden en kunnen hun zaken niet adequaat regelen. Voor deze groep willen we nog meer de samenwerking tussen lokale partners stimuleren, waarbij arrangementen (door)ontwikkeld worden. Dit leidt tot passende trajecten, waarbij het vergroten van de financiële zelfredzaamheid voorop staat.

Taal en ouderbetrokkenheid

Opgroeien in een taalrijke omgeving draagt bij aan verbetering van kansen van kinderen. Veel kinderen van migranten spreken meerdere talen, maar onvoldoende Nederlands. Taalachterstand bij kinderen is vaak gerelateerd aan onvoldoende Nederlandse taalvaardigheid van de ouders. Wanneer ouders kansen krijgen om zich verder te ontwikkelen, vergroten ook de kansen voor hun kinderen. Het verbeteren van de Nederlandse taal stelt ouders in staat de (taal)ontwikkeling van hun kinderen te ondersteunen. Dit vergroot de betrokkenheid van ouders bij de schoolloopbaan van hun kinderen en ook hun participatie. We willen een goede aansluiting vinden bij het bestaande aanbod voor ouders en kinderen (bijvoorbeeld de Voorlees Express). Daarbij is het van belang de brede omgevingsfactoren mee te wegen die hierop van invloed zijn.

Taal en gezondheid

Uit onderzoek blijkt dat investeren in de verbetering van taalvaardigheden van volwassenen niet alleen rendoert op het gebied van arbeidsproductiviteit, maar ook als het gaat om sociale participatie en gezondheid. Gezondheidsvaardigheden hangen nauw samen met lees-, schrijf- en rekenvaardigheden. Mensen met een beperkte woordenschat, die moeite hebben met lezen en rekenen, hebben onvoldoende toegang tot informatie over ziekte en gezondheidszorg. Zij ontwikkelen vaak ongezonde levensstijlen en zijn zich onvoldoende bewust van de daarbij behorende risico's. Deze groep mensen heeft een verhoogd risico op gezondheidsproblemen. Met ons taalbeleid willen we een bijdrage leveren aan het terugdringen van het aantal inwoners met onvoldoende gezondheidsvaardigheden. Dit leidt tot een gezondere levensstijl en bevordert zelfstandig en tijdig gebruik van de gezondheidszorg.

Preventie

Kinderen van 0 – 12 jaar

Een effectieve aanpak van laaggeletterdheid is alleen mogelijk en zinvol als we niet "dweilen met de kraan open": de kraan moet dicht! Het beleid moet zich dus ook richten op het voorkomen van laaggeletterdheid. Taalverwerving speelt een belangrijke rol in het tegengaan van kansongelijkheid onder kinderen. De basis voor geletterdheid wordt in het (voorschoolse) onderwijs gelegd. Kinderen die op jonge leeftijd de juiste vaardigheden meekrijgen, kunnen succesvoller hun onderwijsloopbaan doorlopen en

hebben de vaardigheden om te blijven leren. Voorschoolse voorzieningen kunnen een omgeving bieden waar deze vaardigheden worden geleerd.

Het voorkomen van laaggeletterdheid impliceert het streven dat geen enkele leerling-gegeven zijn/haar mogelijkheden - laaggeletterd het onderwijs verlaat.

Dat betekent meer en beter onderwijs voor kinderen van laagtaalvaardige ouders en/of kinderen die zelf minder makkelijk kunnen leren. We willen binnen de gemeenten toewerken naar een ketenaanpak om laaggeletterdheid te voorkomen en aansluiten bij het al bestaande onderwijsachterstandbeleid.

Jongeren

Jongeren verdienen in het bijzonder aandacht om te voorkomen dat zij de rest van hun leven op achterstand staan. De onderwijsinspectie concludeert dat de gemiddelde prestaties van Nederlandse leerlingen, onder andere op het gebied van taal en rekenen, de afgelopen jaren geleidelijk gedaald zijn. Het aantal leerlingen dat onvoldoende taalvaardig het basisonderwijs verlaat, is licht gestegen. Dat vraagt om een landelijk dekkende, toegankelijke en arbeidsmarktrelevante voorziening van cursussen basisvaardigheden voor deze doelgroep. Bijvoorbeeld door de integratie van taaltrajecten in een mbo-beroepsopleiding, of een sterkere link met werk als belangrijk levensdomein binnen het educatieaanbod voor jongeren.

Inburgering

Vanaf 2021 zijn we als gemeente waarschijnlijk weer verantwoordelijk voor de inburgering van nieuwkomers. Op dit moment kunnen we nog niet overzien welke consequenties dit heeft op ons educatiebeleid. Daar waar mogelijk zullen we inzetten op integraal beleid.

Rollen

Formele taalaanbieders

Voor de formele educatie zijn tot en met 2019 cursussen ingekocht bij verschillende opleiders. Deze aanbieders werkten goed samen en zorgden daar waar nodig voor een warme overdracht van cursisten. Omdat de huidige contracten afgelopen zijn en we bij de inkoop aan willen sluiten bij dit regioplan laaggeletterdheid, zijn we een aanbestedingsprocedure gestart. De nieuwe formele aanbieders zullen eind 2019 bekend zijn. Een deel van hun aanbod zal non-formeel zijn, omdat we als gemeenten de mogelijkheid willen om hen competentiegerichte maatwerktrajecten uit te laten voeren.

Taalhuizen

Een taalhuis, ook wel taalpunt genoemd, is een samenwerkingsverband tussen verschillende organisaties die zich inzetten voor de aanpak van laaggeletterdheid in een gemeente. Zij worden ondersteund door de Stichting Lezen en Schrijven. Daarnaast is het een herkenbare, fysieke plek, waar informatie rondom basisvaardigheden is verzameld. Hier kan iedereen terecht die hiermee aan de slag wil of advies nodig heeft. Naast de ontwikkeling van basisvaardigheden is ook het onderhouden ervan belangrijk. Opgedane kennis die niet wordt gebruikt raakt immers op de achtergrond en wordt vergeten (use it or lose it). Een deel van de taalleerders zorgt zelf voor onderhoud en verbetering door in het Nederlands te communiceren, bijvoorbeeld op het werk of tijdens vrijwilligersactiviteiten. Maar een groot deel onderhoudt de taal of andere basisvaardigheden onvoldoende. Naast het formele aanbod van opleidingen is het daarom belangrijk dat er een breed en laagdrempelig pallet aan non-formele activiteiten

wordt geboden, zoals oefenen met taalvrijwilligers, participatie-activiteiten en digitale leerprogramma's. De taalhuizen hebben als samenwerkingsverband de uitdagende opdracht dit aanbod te realiseren. In de arbeidsmarktregio is in iedere gemeente een taalhuis actief met behulp van veel vrijwilligers en regionale/lokale partners. De waarde van de taalhuizen is inmiddels bewezen en voortzetting ervan is belangrijk. De taalhuizen blijven dan ook een centrale partner.

Aanbieders van (nieuwe) arrangementen

De behoefte aan het verbeteren van de basisvaardigheden is zeer uiteenlopend en kan verschillen per gemeente. Dit vraagt om een lokale aanpak. De taalvraag is divers wat betreft de inhoud en het niveau. Langdurige uniforme cursussen zijn niet meer van deze tijd. Taalactiviteiten moeten een sluitende leerlijn kunnen vormen van laagdrempelig, flexibel, non-formeel aanbod tot formele diplomagerichte cursussen. Om dit te bereiken, moeten formele en non-formele partners samenwerken en passende, contextrijke arrangementen ontwikkelen. Ieders deskundigheid wordt dan op de meest optimale manier benut. In 2018 en 2019 hebben we geëxperimenteerd met het ontwikkelen van dit soort arrangementen, waardoor formele en non-formele partijen steeds beter zijn gaan samenwerken. Ook vanaf 2020 zullen wij partijen vragen deze trajecten te bieden. Hierbij geven we hen het vertrouwen en maken we hen verantwoordelijk voor de aanpak. We verwachten van hen dat ze hiervoor onderzoeken waar de grootste behoefte ligt en oog hebben voor een duurzaam traject.

Werkgevers

Het merendeel van de laaggeletterden werkt. Dit maakt werkgevers ook eigenaar van de aanpak van laaggeletterdheid. Werkgevers en HR-adviseurs kunnen laaggeletterdheid signaleren, maar ook collega-werknemers. Het is van wezenlijk belang dat leidinggevend en collega's laaggeletterde werknemers steunen. Het aantal werkgevers dat zich commiteert aan het investeren in de basisvaardigheden van hun personeel is nog beperkt. Wij willen hen verder aansporen om deze verantwoordelijkheid te nemen en de aanpak van laaggeletterdheid in te passen in hun personeelsbeleid. Hiervoor zijn allerlei financieringsmogelijkheden, zoals O&O-fondsen en de subsidieregeling 'Tel mee met taal'. Zij kunnen zich aansluiten bij het 'Taalakkoord', een initiatief vanuit de overheid om partners te laten samenwerken bij de aanpak van laaggeletterdheid.

Mix van leervormen

De manier waarop iemand het beste leert, is afhankelijk van de deelnemer en de aan te leren vaardigheid. Daarom moet er bij iedere deelnemer een zorgvuldige keuze worden gemaakt voor de vorm waarin iemand gaat leren. Cruciaal is dat het aanbod op maat is en aansluit bij de capaciteiten, context en leefwereld van de laaggeletterden. Het moet gericht zijn op de vaardigheden die zij nodig hebben in hun werk of leven. Dit verhoogt de intrinsieke motivatie, waardoor het effect groter is en het geleerde beter beklijft. Daarnaast zien we mogelijkheden in een mix van leervormen die niet alleen te maken hebben met taal. Een samenwerking tussen een vrijwilliger die schuldhelpmaatje is en een taalmaatje zou bijvoorbeeld een mooie combinatie zijn. Of denk aan een formele taal cursus die aansluit op een werkstage.

Er zal altijd een zorgvuldige afweging gemaakt moeten worden welk traject het meest passend is voor een deelnemer. Hierbij moet gekeken worden naar het doel van de opleiding of cursus en de leerbehoefte van de deelnemer. Daarnaast moet er een goede kostenafweging gemaakt worden. De kosten van een formeel traject zijn immers hoger dan die van een non-formeel traject. We kunnen een aantal routes uitsplitsen:

De routes

1. *Beheersing van het Nederlands als tweede taal niveau A1/A2.* Formele taaltrajecten gericht op het vergroten van de zelfredzaamheid, participatie en/of arbeidsinschakeling. Deze route is bedoeld voor de NT2-doelgroep, waarbij het gaat om niveauverhoging van zowel de schriftelijke als de mondelinge vaardigheden. Het einddoel is het behalen van niveau A1 en/of A2. Hiervoor wordt een landelijk erkende toets afgenomen.
2. *Beheersing van het Nederlands als tweede taal niveau B1.* Formele taaltrajecten ter voorbereiding op mbo-onderwijs gericht op kansrijke beroepen of ter voorbereiding op of ondersteuning bij werk. Het einddoel is het behalen van het Staatsexamen NT2 programma I.
3. *Beheersing van het Nederlands als eerste taal 1F of 2F en/of digitale vaardigheden basisniveau 1 of 2.* Formele trajecten taal en digitale vaardigheden, gericht op vergroten van de zelfredzaamheid, het volgen van een opleiding en/of arbeidsinschakeling. Deze route is bedoeld voor de NT1-doelgroep, waarbij het gaat om niveauverhoging van de schriftelijke en digitale vaardigheden. Ze kunnen zich hierdoor in hun dagelijks leven beter redden, een opleiding gaan volgen, werk vinden of zich verder ontwikkelen in hun werk. Bij deze trajecten is de aansluiting bij de lokale infrastructuur belangrijk. Daarnaast wordt er samengewerkt met lokale partijen en met de taalmaatjes vanuit het taalpunt /taalhuis. Einddoel is het behalen van niveau 1F of 2F. Hiervoor wordt een landelijk erkende toets afgenomen.
4. *Non-formele maatwerktrajecten basisvaardigheden,* bedoeld voor de NT1- en NT2-doelgroep. Deze trajecten worden uitgevoerd door (een) aanbieder(s) van formeel onderwijs en worden op aanvraag van en in overleg met de afzonderlijke gemeenten vormgegeven. De programma's kunnen jaarlijks wijzigen. Voortgang zal gemeten worden op basis van het meten van competenties.
5. *Non-formele maatwerktrajecten basisvaardigheden,* bedoeld voor de NT1- en NT2-doelgroep. Deze trajecten worden uitgevoerd door een combinatie van formele en non-formele aanbieders, die hiervoor subsidie kunnen aanvragen. De contextrijke cursussen zijn gericht op de thema's uit dit plan. Deelnemers ontwikkelen basisvaardigheden die nodig zijn om binnen een bepaald levensdomein zelfredzaam te kunnen zijn.

Bij al deze routes is aansluiting bij de lokale infrastructuur en integrale samenwerking met regionale en lokale partijen belangrijk.

5. Monitoring

Kwaliteitskader

Het monitoren van activiteiten is landelijk een belangrijk aandachtspunt. De Onderwijsinspectie houdt toezicht op aanbieders van formele, diplomagerichte trajecten. Er is echter geen centraal toezicht of algemeen geaccepteerd kwaliteitskader voor het zeer diverse non-formele aanbod. Daarom is over de kwantiteit, de kwaliteit en de impact hiervan weinig bekend.

De komende jaren 2020-2024 gaat het Rijk samen met gemeenten aan de slag om de kwaliteit van het non-formele aanbod beter te waarborgen. Hiervoor wordt gewerkt aan kennisdeling rondom monitoring en het beter inzichtelijk en vergelijkbaar maken van de kwaliteit van aanbieders. Van aanbieders die niet onder toezicht van de Inspectie staan, wordt een (zelf)evaluatie en een onafhankelijke visitatie of certificering gevraagd. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de kwaliteitsborging in het nieuwe inburgeringsstelsel, waarvoor gemeenten ook verantwoordelijk worden.

Effectmeting

Het in beeld brengen van het effect kan cijfermatig, maar bijvoorbeeld ook op basis van de tevredenheid van deelnemers, de mate van samenwerking, het maatschappelijk effect van de trajecten en in hoeverre ze bijdragen aan sociale inclusie.

Alle arbeidsmarktregio's moeten de resultaten van deze monitoring op vergelijkbare wijze periodiek in kaart gaan brengen, met oog voor de grote diversiteit aan deelnemers en ondersteuningsaanbod. Het doel is om een dashboard in te richten waar de resultaten openbaar worden gemaakt.

De gezamenlijke bibliotheken en taalhuizen in onze regio zetten vooruitlopend hierop en in samenwerking met Stichting Lezen & Schrijven de 'Voortgangstoetsen Sociale Inclusie' in. Deze toetsen geven een representatief beeld van de mate van zelfredzaamheid en participatie van deelnemers en hun voortgang. Dit is belangrijk voor de cursist, om te weten waar hij staat en om te weten of hij zijn doelstellingen haalt. Maar ook voor de taalhuizen, om te zien wat het effect is van de door hen uitgevoerde trajecten.

6. Juridisch en financieel kader

Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)

De Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) biedt het landelijk kader voor het beleid ten aanzien van de aanpak van laaggeletterdheid. Apeldoorn is als contactgemeente verantwoordelijk voor het realiseren van een dekkend educatie aanbod in de arbeidsmarktregio in overleg en samenwerking met de gemeente van de regio.

Specifieke uitkering

Apeldoorn ontvangt jaarlijks een specifieke uitkering van het Rijk voor de bekostiging van het regionale educatie aanbod. Het geld moet besteed worden aan trajecten taal, rekenen en digitale vaardigheden, voor inwoners van 18 jaar en ouder die niet inburgeringsplichtig zijn. Wervingskosten en kosten die te maken hebben met coördinatie en administratie mogen niet betaald worden uit deze middelen. Bij de verdeling van het regionale budget over de gemeenten gaan we in onze arbeidsmarktregio uit van de verdeelsleutel die het Rijk hanteert. Van het jaarlijkse budget mag maximaal 25% 'meegenomen' worden naar het volgende jaar. Apeldoorn legt jaarlijks verantwoording af naar het Rijk over de besteding van de middelen.

In 2019 heeft het ministerie van SZW een bedrag van € 1.697.667,- beschikbaar gesteld aan onze regio. De verwachting is dat dit bedrag de komende jaren ongeveer gelijk zal blijven.

Het formele onderwijs en een deel van het non-formele onderwijs kopen we in via een aanbesteding. Voor het overige deel van het non-formele onderwijs publiceren we in het vierde kwartaal van 2019 een subsidieregeling.

Decentralisatie uitkering

Om contactgemeenten te ondersteunen bij de coördinatie en uitvoering van de regionale plannen, verstrekt het Rijk vanaf 2020 extra middelen. Dit gebeurt via een decentralisatie uitkering aan de contactgemeenten, die we vrij kunnen besteden aan bijvoorbeeld coördinatie, deskundigheidsbevordering, wervingsactiviteiten voor moeilijk bereikbare doelgroepen en verbetering van de samenwerking. Deze uitkering loopt op tot ruim € 7 miljoen per jaar in 2024 voor alle arbeidsmarktregio's samen en komt bovenop de al bestaande specifieke uitkering. Als regio nemen we een gezamenlijk besluit over de inzet van deze middelen.

De resultaten van de besteding van deze extra middelen worden de komende jaren in samenspraak met de VNG gemonitord. Hierbij wordt vooral gekeken of de middelen daadwerkelijk ten goede zijn gekomen aan de doelgroep en een aantoonbare groei van het bereik. Eind 2022 wordt in een tussenevaluatie de balans opgemaakt. De ambitie is dat de regionale aanpak van laaggeletterdheid dan zodanig verstevigd is en de infrastructuur tegen bestijding van laaggeletterdheid zodanig staat, dat het gehele budget voor volwasseneneducatie kan worden overgeheveld naar gemeenten. Daarmee zouden de specifieke uitkering voor lesaanbod en het tijdelijke extra budget samenkomen in één decentralisatie-uitkering. Hiermee verdwijnt de rol van Apeldoorn als contactgemeente.

Aanvullende financieringsmogelijkheden

De specifieke uitkering blijkt niet toereikend om alle laaggeletterde inwoners van onze regio een passend traject te kunnen bieden. We moeten daarom ook kijken naar aanvullende financieringsmogelijkheden, zoals subsidies die bibliotheken ontvangen voor programma's ter bevordering van de taalvaardigheden of digitale vaardigheden. Voorbeelden hiervan zijn de programma's Klik & Tik en Digisterker. Daarnaast valt te denken aan middelen vanuit de O&O fondsen, het actieprogramma 'Tel mee met Taal', middelen die werkgevers inzetten voor hun werknemers en middelen op basis van nieuwe collegeakkoorden en -programma's. Hierbij zoeken we lokaal ook de verbinding met andere beleidsterreinen binnen het sociaal domein, zoals schuldhulpverlening en gezondheid.

7. Planning

28 juni 2019	definitieve versie regionaal educatie plan klaar
1 juli 2019	voorleggen aan manager Apeldoorn
4 juli 2019	Voorleggen aan MT voor akkoord naar WO Apeldoorn
8 juli 2019	Voorleggen aan WO voor akkoord naar college Apeldoorn
15 juli 2019	evt. tweede keer college en akkoord
16 augustus 2019	besluit colleges overige gemeente Stedendriehoek & Noord-Veluwe
23 augustus 2019	publicatie aanbesteding Wet educatie en beroepsonderwijs - volwasseneneducatie

Samenvatting

In 2015 is het eerste regionale educatieplan van de arbeidsmarktregio Stedendriehoek & Noord-Veluwe geschreven. Aflopende contracten met taalaanbieders en nieuwe ambities van het Rijk in de aanpak van laaggeletterdheid vormen aanleiding voor het maken van het regioplan laaggeletterdheid 2020-2024. In dit regioplan beschrijven we onze visie op de aanpak van laaggeletterdheid van volwassenen in onze arbeidsmarktregio voor de periode 2020-2024. Het Regioplan vormt de basis voor de aanbesteding Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) en voor het maken van nieuwe subsidieregelingen. Voor de uitvoering van het regioplan worden WEB-middelen vanuit het Rijk aan contactgemeente Apeldoorn beschikbaar gesteld.

In Nederland zijn naar schatting 2,5 miljoen mensen laaggeletterd. Van deze mensen heeft 65% Nederlands als moedertaal. Laaggeletterd zijn betekent niet dat mensen helemaal niet kunnen lezen en schrijven. Het betekent dat hun basisvaardigheden op een te laag niveau zijn om succesvol te kunnen participeren in de maatschappij en op de arbeidsmarkt in het bijzonder. Laaggeletterden hebben ook vaker te maken met schulden, gezondheidsproblemen en een lager inkomen. Onder basisvaardigheden verstaan we taal, rekenen en digitale vaardigheden.

Het Rijk heeft voor de beleidsperiode 2020-2024 de volgende doelstellingen:

- Méér mensen bereiken met een aanbod op maat (vooral de groep met Nederlands als moedertaal);
- Weten wat werkt: investeren in kwaliteit – waarbij monitoring op de ingezette interventies belangrijk is;
- Samen aan de slag onder regie van de gemeenten – waarbij geïnvesteerd wordt in een netwerk van samenwerkende partijen uit o.a. de domeinen onderwijs, werk, gezin en gezondheid.

De doelstellingen van het Rijk hebben wij vertaald in ons Regioplan.

In de visie van onze arbeidsmarktregio op laaggeletterdheid geven wij aan dat wij geletterdheid zien als een fundamentele voorwaarde voor duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, zelfredzaamheid en sociale inclusie van onze inwoners. Ons doel is een inclusieve samenleving waar meer mensen de basisvaardigheden beheersen, zodat:

- minder inwoners belemmeringen ervaren om deel te nemen aan de samenleving;
- meer inwoners aan het werk zijn;
- meer inwoners een startkwalificatie behalen;
- meer inwoners financieel zelfredzaam zijn;
- meer ouders betrokken zijn bij de schoolloopbaan van hun kind;
- meer mensen in staat zijn gezond te leven.

In de thema's van de leertrajecten komen deze punten terug.

In onze educatietrajecten besteden we aandacht aan formeel onderwijs (diplomagericht) en non-formeel onderwijs (niet-diplomagericht). We stimuleren (netwerk)samenwerking tussen het formele aanbod en non-formele aanbod met maatwerktrajecten. Dat educatietrajecten contextgericht zijn vinden we belangrijk omdat ze dan beter aansluiten bij de leerbehoefte van de deelnemers en daardoor effectiever zijn. Voor contextgericht

leren hebben we de volgende thema's benoemd, zie aansluiten bij de inclusieve samenleving:

- Taal en (re)-integratie;
- Aansluiting bij het beroepsonderwijs;
- Taal en financiële zelfredzaamheid;
- Taal en ouderbetrokkenheid;
- Taal en gezondheid.

We bieden deelnemers een aantal leerroutes aan die passen bij deze thema's, en wel:

- Beheersing van het Nederlands als tweede taal op niveau A1/A2;
- Beheersing van het Nederlands als tweede taal op niveau B1;
- Beheersing van het Nederlands als eerste taal op niveau 1F/2F en/of digitale vaardigheden basisniveau 1 of 2;
- Non-formele maatwerktrajecten basisvaardigheden uitgevoerd door (een) aanbieder(s) van formeel onderwijs;
- Non-formele maatwerktrajecten basisvaardigheden waarbij formeel en non-formeel onderwijs samenwerken.

Tot slot is monitoring van de activiteiten de komende beleidsperiode een aandachtspunt. Niet alleen om de kwaliteit van de activiteiten te borgen maar ook de mate van samenwerking, het maatschappelijk effect van de trajecten en hoeverre zij bijdragen aan de sociale inclusie.

Literatuurlijst

[1] Fouarge, D. (2017). *Vakmanschap en groei in beroepen*. Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.

[2] Aangepast naar de definitie op de website 'Het begint met taal', zie: <https://www.hetbegintmettaal.nl>

[3] Zie: <https://www.lezenenschrijven.nl/over-laaggeletterdheid/feiten-cijfers>

[4] Buisman, M., Allen, J., Fouarge, D., Houtkoop, W., & van der Velden, R. (2013). *PIAAC: Kernvaardigheden voor werk en leven. Resultaten van de Nederlandse survey 2012*. Den Bosch/Maastricht: ECBO/ROA.

[5] Christoffels, I., Baay, P., Bijlsma, I., & Levels, M. (2016). *Over de relatie tussen laaggeletterdheid en armoede*. Uitgave van Stichting ECBO en Stichting Lezen & Schrijven.

[6] SER (2019). *Samen werken aan taal: Een advies over laaggeletterdheid*. Den Haag: Sociaal Economische Raad.

[7] Schonewille, G. & Crijnen, C. (2019). *Financiële problemen: Geldzaken in de praktijk 2018 – 2019 deel 1*. Utrecht: NIBUD.

[8] Kamerbrief Ministerie van OCW. *Samen aan de slag voor een vaardig Nederland: vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024*, d.d. 18 maart 2019.

[9] Zie: <http://www.ipositivehealth.com>

Samenwerkingsovereenkomst volwasseneneducatie 2019

Apeldoorn, Brummen, Deventer, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk,
Heerde, Lochem, Nunspeet, Olst-Wijhe, Putten, Voorst,
Zeewolde en Zutphen

Ondergetekenden:

Gemeente Apeldoorn, gevestigd te Apeldoorn, Marktplein 1 (7311 LG)*, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door mevrouw I. Leene, handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

* tijdelijk adres tot en met december 2019: Stationsplein 50 Apeldoorn

Gemeente Brummen, gevestigd te Brummen, Postbus 5 (6970 AA), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door de heer R. Gebbing, handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Deventer, gevestigd te Deventer, Leeuwenbrug 81 (7411 TH), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door ....., handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Elburg, gevestigd te Elburg, Zuiderzeestraat Oost 19 (8081 LA), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door ....., handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Epe, gevestigd te Epe, Markt 14 (8161 CL), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door ....., handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Ermelo, gevestigd te Ermelo, Raadhuisplein 2 (3851 NT), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door de heer A.A.J. Baars, handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Harderwijk, gevestigd te Harderwijk, Havendam 56 (3841 AA), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door de heer P. de Moor, handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Heerde, gevestigd te Heerde, Eperweg 5 (8181 ET) ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door mevrouw J.A. Koops-Scheele, handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Lochem, gevestigd te Lochem, (Postbus 17 7240 AA Lochem), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door de heer J.F. Olde Loohuis, handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Nunspeet, gevestigd te Nunspeet, Markt 1 (8071 GJ), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door ....., handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Olst-Wijhe, gevestigd te Wijhe, Raadhuisplein 1 (8131 BN), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door de heer A.G.J. Strien, handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Putten, gevestigd te Putten, Fontanusplein 1 (3881 BZ), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door de heer H.A. Lambooy, handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Voorst, gevestigd te Twello, H.W. Lordensweg 17(7391 KA), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door ..... handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Zeewolde, gevestigd te Zeewolde, Raadhuisplein 1 (3891 ER Zeewolde), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd krachtens volmacht door de heer E.G. de Jonge, handelende ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. ....

Gemeente Zutphen, gevestigd te Zutphen, aan het 's Gravenhof 2 (7201 DN), geregistreerd in het handelsregister onder nummer 50099604, hierbij op grond van het Algemeen mandaatbesluit gemeente Zutphen 2016 (3e wijziging), rechtsgeldig vertegenwoordigd door mevrouw M. Verbeek, strategisch beleidsadviseur van het team Beleid sociaal domein van die gemeente.

Hierna tezamen te noemen: "Partijen"

in aanmerking nemende dat:

- a) op grond van artikel 2.3.1 en volgende van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) Partijen samenwerken om invulling te geven aan het educatieaanbod in de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noord Veluwe (hierna te noemen: arbeidsmarktregio);
- b) voor deze invulling het gezamenlijk op te stellen regionaal educatieplan als basis genomen wordt;
- c) de gemeente Apeldoorn contactgemeente is voor de arbeidsmarktregio. Regiogemeenten zijn de overige gemeenten: Brummen, Deventer, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Lochem, Nunspeet, Olst-Wijhe, Putten, Voorst, Zeewolde en Zutphen;
- d) Heerde vanaf 1 januari 2020 deel uitmaakt van de arbeidsmarktregio;
- e) Heerde in 2019 betrokken is bij het opstellen van het regionaal educatieplan en daarmee partij is bij deze overeenkomst.

Verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

1. Doel van de samenwerkingsovereenkomst

Deze samenwerkingsovereenkomst heeft tot doel:

- a) afspraken vast te leggen op het gebied van de WEB tussen Partijen. Deze afspraken betreffen de rol- en taakverdeling tussen Partijen, gericht op het tot stand komen en uitvoeren van het regionaal educatieplan in de arbeidsmarktregio;
- b) de invloed en voorkeuren van Partijen te reguleren;
- c) te komen tot een evenwichtige verdeling over de regio tussen de inkoop van formele en non-formele educatie.

2. Status van de samenwerkingsovereenkomst

Deze samenwerkingsovereenkomst vormt de juridische basis voor de samenwerking tussen Partijen.

3. Duur en beëindiging van de samenwerkingsovereenkomst

- a) Deze samenwerkingsovereenkomst treedt in werking op ..... en geldt voor onbepaalde tijd;
- b) De overeenkomst eindigt van rechtswege indien voor de wettelijke taak geen wettelijke regionale samenwerkingsverplichting meer bestaat en/of de wettelijke taak als contactgemeente van Apeldoorn komt te vervallen. In dat geval blijven de bepalingen van de overeenkomst van kracht voor zover dit voor de afwikkeling van de overeenkomst noodzakelijk is;
- c) Partijen kunnen deze overeenkomst met inachtneming van een opzegtermijn van zes maanden met ingang van het volgende kalenderjaar opzeggen via een aangetekend schrijven aan de contactgemeente.

4. Wijziging omstandigheden

- a) Indien er wijzigingen in omstandigheden plaatsvinden, zullen Partijen in overleg met elkaar de samenwerkingsovereenkomst aanpassen;
- b) Voor het aanbrengen van wijzigingen in de overeenkomst is schriftelijke instemming van alle Partijen nodig.

5. Verhouding regionaal educatieplan en samenwerkingsovereenkomst

De samenwerking tussen Partijen leidt tot het opstellen en uitvoeren van één gezamenlijk regionaal educatieplan. Dit plan leveren Partijen in 2019 op. Het bevat de inhoudelijke componenten voor de aanpak van laaggeletterdheid voor volwassenen in de arbeidsmarktregio. In de samenwerkingsovereenkomst worden de afspraken vastgelegd over het tot stand komen, uitvoeren en verantwoorden van het regionaal educatieplan.

6. Besluitvorming

Vaststelling van het regionaal educatieplan gebeurt door middel van een collegebesluit. De colleges van de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Heerde, Lochem, Nunspeet, Olst-Wijhe, Putten, Voorst, Zeewolde en Zutphen nemen hierover elk afzonderlijk een besluit.

7. Verplichtingen van Partijen

Partijen leveren gezamenlijk een bijdrage aan een verhoogde participatie in de samenleving van relevante doelgroepen. Dit doen ze door een afgestemd aanbod van opleidingen educatie, dat aansluit bij de regionale en lokale behoeften.

Apeldoorn

Apeldoorn heeft naast onderstaande verplichtingen als regiogemeente, ook als contactgemeente van de arbeidsmarktregio de volgende wettelijke verplichtingen:

- a) het ontvangen van de WEB-middelen die jaarlijks door het Rijk beschikbaar worden gesteld op basis van een specifieke uitkering;
- b) zorgdragen dat de doelgroepen in alle gemeenten in de arbeidsmarktregio, overeenkomstig het regionaal educatieplan, gebruik kunnen maken van de educatievoorzieningen die met behulp van deze uitkering tot stand zijn gekomen;
- c) het opstellen van een regionaal educatieplan, in overleg met de regiogemeenten;
- d) het coördineren van het opstellen van een Programma van Eisen, gezien het voornemen om vanaf 2020 de middelen op basis van een nieuwe aanbesteding in te zetten bij aanbieders van opleidingen taal, rekenen en digitale vaardigheden;
- e) de inkoop van opleidingen educatie en het maken van afspraken met aanbieders, conform het regionaal educatieplan;
- f) het afleggen van verantwoording aan het Rijk met betrekking tot de inzet van WEB-middelen;
- g) de coördinatie van overige werkzaamheden die verband houden met de uitvoering van het regionaal educatieplan;
- h) het eerste aanspreekpunt zijn voor het Rijk met betrekking tot bovenstaande verplichtingen;
- i) het verrichten van alle administratieve en financiële handelingen die die betrekking hebben op de punten a t/m h.

Regiogemeenten

De regiogemeenten hebben de volgende verplichtingen:

- a) het opstellen van een visie op de rol van volwasseneneducatie in de eigen gemeente;
- b) het leveren van een bijdrage in uren voor de uitvoering van verplichtingen ten aanzien van het opstellen en uitvoeren het regionaal educatieplan. Deze verplichtingen zijn als volgt gedefinieerd:
  - het deelnemen aan regionale ambtelijke overleggen, met de frequentie van één keer per kwartaal of vaker indien noodzakelijk;
  - het vaststellen van de behoefte aan educatie in de gemeente en de wijze waarop in die behoefte zal worden voorzien;
  - het opstellen, accorderen en uitvoeren van het regionaal educatieplan;
  - het opstellen van het programma van Eisen voor de aanbesteding en de subsidieregeling.
  - het benoemen van vier of meer Partijen die zowel de sub-regio Stedendriehoek als de sub-regio Noord-Veluwe vertegenwoordigen en die deelnemen aan werkgroepen voor het opstellen van het regionaal educatieplan en het programma van Eisen voor de aanbesteding, naast Apeldoorn als contactgemeente;
  - het benoemen van één of meer Partijen die de regio vertegenwoordigen in het kader van onderhandelingen met leveranciers, naast Apeldoorn als contactgemeente;
  - het mede-beoordelen van subsidieaanvragen en subsidievaststellingen voor lokale projecten en taalhuizen;
  - het jaarlijks vaststellen van de hoogte van het budget per gemeente per partij op grond van de beschikbaar gestelde WEB-middelen en eventuele restmiddelen van het voorgaande jaar;
  - het inhoudelijk bespreken met de uitvoerende Partijen van de lokale voortgang en uitvoering van het programma en de eventuele knelpunten. Het aanleveren van informatie hierover ten behoeve van het ambtelijk overleg;
  - het bespreken en evalueren van de inkoop van producten;
  - het informeren van lokale Partijen over subsidieregelingen en hen wijzen op het tijdig aanleveren van de stukken voor de financiële verantwoording in het Single information Single audit-systeem, hierna te noemen 'SiSa'.
- c) het leveren van inspanning voor de werving van deelnemers aan taaltrajecten, waarbij voor elke gemeente geldt dat er plekken beschikbaar zijn bij de gezamenlijk ingekochte trajecten conform de verdeling van het budget. Bij over- of onderbesteding van deze plekken wordt met de andere gemeenten overlegd over de invulling hiervan.

8. Ter beschikking stellen van middelen

- a) De WEB-middelen worden volledig en gericht ingezet ten behoeve van opleidingen taal, rekenen en digitale vaardigheden, omdat deze zijn geormerkt;
- b) Het uitgangspunt voor de berekening van het WEB-budget per gemeente is de verdeling die DUO jaarlijks bekend maakt;
- c) Indien gedurende de looptijd van de samenwerkingsovereenkomst een onder- of overbesteding bij één of meerdere Partijen wordt voorzien kan, na overleg en in overeenstemming tussen Partijen, herverdeling van de ingekochte educatievoorzieningen plaatsvinden.

9. Verantwoording middelen

De verantwoording richting het Rijk over de inzet van de WEB-middelen ligt bij Apeldoorn en zal gebeuren in SiSa

10. Communicatie

Partijen zijn zelf verantwoordelijk voor de lokale communicatievoorziening met betrekking tot volwasseneneducatie.

11. Geheimhouding

- a) Partijen verplichten zich tot geheimhouding van wat hen bij de uitvoering van deze overeenkomst ter kennis komt, waarvan het vertrouwelijk karakter bekend is of redelijkerwijze kan worden vermoed;
- b) De verplichting tot geheimhouding blijft ook na de uitvoering van de overeenkomst van kracht;
- c) Lid a geldt behoudens een wettelijke verplichting tot openbaring.

12. Slotbepaling

- a) In situaties waarin deze overeenkomst niet voorziet, wordt in overleg een oplossing gekozen. De oplossing wordt als addendum aan deze overeenkomst toegevoegd en maakt daar, na schriftelijke instemming van alle Partijen, deel van uit;
- b) De Algemene Inkoopvoorwaarden voor Leveringen en Diensten gemeenten regio Stedendriehoek en de subsidieverordening gemeente Apeldoorn 2014 zijn van toepassing op de inkoop en subsidie van de regionale educatievoorzieningen bekostigd uit de web-middelen.

Aldus overeengekomen en in tweevoud opgemaakt en ondertekend,

1. Apeldoorn, ... 2019

2. Brummen, ... 2019

.....

I. Leene
Gemeente Apeldoorn

.....

R. Gebbing
Gemeente Brummen

3. Deventer, ... 2019

4. Elburg, ... 2019

.....

.....
Gemeente Deventer

.....

.....
Gemeente Elburg

5. Epe, ... 2019

6. Ermelo, ... 2019

.....

.....
Gemeente Epe

.....

A.A.J. Baars
Gemeente Ermelo

7. Harderwijk, ... 2019

8. Heerde, ... 2019

.....

P. de Moor
Gemeente Harderwijk

.....

J.A. Koops-Scheele
Gemeente Heerde

9. Lochem, ... 2019

.....

J.F. Olde Loohuis

Gemeente Lochem

10. Nunspeet, ... 2019

.....

.....

Gemeente Nunspeet

11. Olst-Wijhe, ... 2019

.....

A.G.J. Strien
Gemeente Olst-Wijhe

12. Putten, ... 2019

.....

H.A. Lambooij
Gemeente Putten

13. Voorst, ... 2019

.....

.....
Gemeente Voorst

14. Zeewolde, ... 2019

.....

E.G. de Jonge
Gemeente Zeewolde

11. Zutphen, ... 2019

.....

M. Verbeek
Gemeente Zutphen